

Umsögn umfrumvarp til laga um breytingu á lögum um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins, nr. 1/1997, með síðari breytingum (breyting á A-deild sjóðsins).

Þingskjal 6, mál 6.

Sendandi: Ólafur G. Flóvenz, forstjóri Íslenskra orkurannsókna

Í frumvarpinu eru ákvæði um að stofnanir í B- og C-hluta ríkissjóð eigi að endurgreiða þann hluta af eingreiðslu ríkissjóðs til LSR sem varðar starfsmenn þeirra. ÍSOR er eina rannsóknastofnunin sem fellur undir B-hluta ríkissjóðs. Sama skylda er ekki lögð rannsóknastofnanir í A-hluta. Þarna kemur fram sterk mismunum milli rannsóknastofnana sem að öðru leyti gegna svipuðu hlutverki. Þetta ákvæði skerðir verulega samkeppnishæfni ÍSOR til langs tíma og hefur fyrirsjánaleg mikil neikvæð áhrif á rekstrarhæfnina.

Þess er farið á leit við Alþingi að lagafrumvarpinu verði breytt þannig að allar opinberar rannsóknastofnanir búi við sömu skilyrði hvað þetta varðar óháð því hvort þær eru flokkaðar sem A- eða B-hluta stofnanir.

Málið er skýrt nánar í eftirfarandi texta:

- ÍSOR er eina rannsóknastofnunin í hópi B- og C-stofnana. C-hluta stofnanir eru opinberar lánastofnanir en auk ÍSOR eru bara tvær aðrar B-stofnanir, ÁTVR og Happpdrætti Háskóla Íslands (HHÍ). Gagnvart ÁTVR skiptir þetta ákvæði engu máli því endurgreiðsla ÁTVR á upphafsframlaginu mun eingöngu leiða til lægri arðgreiðslu ÁTVR til ríkissjóðs þannig að í raun ber ríkissjóður þennan kostnað. Í tilviki HHÍ myndi endurgreiðslan leiða til samsvarandi lækkunar á framlagi HHÍ til bygginga Háskóla Íslands sem hugsanlega þyrfti að mæta með auknum framlögum úr ríkissjóði til Háskólans eða lækkunar á einkaleyfisgjöldum HHÍ til ríkissjóðs. Í tilviki ÍSOR yrði hins vegar að nota framtíðartekjur ÍSOR til endurgreiðslunnar.
- ÍSOR er sú eina af rannsóknastofnunum ríkisins sem býr við annað rekstrarfyrirkomulag en aðrar rannsóknastofnanir þess. Eðli starfseminnar er þó alveg hliðstætt samkvæmt lögum; að stunda rannsóknir á sviði náttúrufars, orkumála og annarra auðlindamála.
- Munurinn á ÍSOR og öðrum rannsóknastofnunum felst í því að ÍSOR fær engin bein ríkisframlög en fær allar sínar tekjur samkvæmt samningum við ríkið og aðra á samkeppnisgrundvelli. Þess vegna fellur ÍSOR undir skilgreiningu B-hluta stofnunar. Aðrar rannsóknastofnanir fá bein framlög úr ríkissjóði til rannsókna og tengdrar þjónustu án samninga, útboðs eða samkeppni. Þær sinna þó margar umtalsverðum verkefnum á almennum markaði á samkeppnisgrunni svo sem eins og Veðurstofan og Nýsköpunarmiðstöð. Þessu

stofnunum er þó ekki ætlað að endurgreiða upphafsframlagið sem leiðir til þess að þær geta boðið þjónustu sína á lægra verði en ÍSOR, bæði gagnvart verkefnum fyrir hið opinbera og á almennum markaði.

- ÍSOR er rekið að „kostnaðargrunni“ sem þýðir að stofnunin er ekki rekin í hagnaðarskyni og á ekki að skila arði fremur en aðrar rannsóknastofnanir. Engu að síður er hagnaður af starfsemi sum ár og tap önnur ár. Sá hagnaður sem kann að myndast eitt árið er ýmist nýttur til að bæta innviði, stunda þróunarstarfsemi eða hann er fluttur milli ára til að jafna út afkomusveiflur. Þess vegna komst ÍSOR óskaddað í gegnum verulegan samdrátt í kjölfar efnahagshrunsins árið 2008.
- ÍSOR hefur alla tíð verið rekið á ábyrgan hátt og staðið í skilum með allar sínar skuldbindingar, meðal annars gagnvart LSR. Þar hafa áfallnar skuldbindingar verið gerðar upp á hverju ári. Einnig má nefna að ÍSOR greiðir fullt markaðsverð fyrir húsnæði til Ríkiseigna og nýtur einskis beins fjárhagslegs hagræðis af því að vera ríkisstofnun, öndvert við flestar aðrar.
- Með því að krefja ÍSOR um endurgreiðslu á eingreiðslu ríkissjóðs til LSR er verið að láta framtíðarstarfsemi á samkeppnismarkaði bera kostnað af fortíðarvanda sem ÍSOR ber á engan hátt ábyrgð á.
- Endurgreiðslan myndi þýða verulega skerðingu á samkeppnishæfni ÍSOR, bæði gagnvart einkafyrirtækjum en einnig gagnvart öðrum ríkisstofnunum sem keppa um verkefni á sama markaði og ekki þurfa að greiða sinn hlut í eingreiðslunni til baka. Sú skerðing fælist í því að ÍSOR þyrfti að selja þjónustuna á hærra verði en aðrar ríkisstofnanir. Það þýddi samdrátt í verkefnum eða taprekstur sem í báðum tilvikum gæti haft keðjuverkandi áhrif og leitt að lokum til þess að ÍSOR yrði óstarfhæft.
- Hér einnig rétt að benda á að ÍSOR á í samkeppni um hæft starfsfólk, fyrst og fremst við fyrirtæki á almennum markaði. Því þarf ÍSOR að geta boðið upp á samkeppnishæf laun, ekki síst af því að hæft langreynt starfsfólk er söluvara stofnunarinnar, ekki síst í verkefnum í útlöndum. Það er því ekki fær leið að ætla að lækka laun starfsmanna framtíðar til að borga fyrir fortíðarvanda.

Til að leysa þennan vanda eru nokkrar leiðir en einfaldast er líklega að setja inn ákvæði um að „undanskilja rannsóknastofnanir“ endurgreiðsluákvæðinu.

Lagt er til að breyta texta 8.mgr. 7.greinar lagafrumvarpsins þannig að hún hljóði á eftirfarandi hátt:

„Launagreiðendur sem ekki eru einkanlega fjármagnaðir með skatttekjum, lögbundnum þjónustutekjum eða framlögum skulu greiða ríkissjóði til baka þann hluta af framlagi því sem ríkissjóður greiðir skv. 1. mgr. og fer til þess að greiða lífeyrisauka starfsmanna þessara launagreiðenda. Þessi endurgreiðsla fer fram þannig að launagreiðendur, aðrir en ríkisaðilar í B- og C-hluta ríkisreiknings **að undanskildum rannsóknastofnunum**, greiða sérstakt iðgjald sem standa á undir lífeyrisauka þessara

starfsmanna. Iðgjald þetta skal endurskoða árlega í samræmi við tryggingafræðilega athugun og skal ákvörðun um hækkun þess eða lækkun liggja fyrir eigi síðar en 1. október fyrir komandi almanaksár. Ríkisaðilar í B- og C-hluta ríkisreiknings **að undanskildum rannsóknastofnunum** endurgreiða ríkissjóði árlega lífeyrisauka starfsmanna sinna á grundvelli útreiknings Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins, enda séu þeir ekki einkanlega fjármagnaðir með skatttekjum, lögbundnum þjónustutekjum eða framlögum.“

Jafnframt þyrfti að breyta texta á athugasemdum við frumvarpið á nokkrum stöðum til samræmis.

Virðingarfyllst

Ólafur G. Flóvenz

forstjóri